

Radikalleşme Çerçevesinde Terör Örgütlerinin Eleman Temini Süreçleri

Radikalleşme Çerçevesinde Terör Örgütlerinin Eleman Temini Süreçleri [1]

Giriş

Radikal kelimesine günlük hayatımız akışında sürekli rastlarız. “Radikalizm” sosyal bilimlerde farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılmasına rağmen genel olarak “aşırılık” fikrini ortaya koyar. Aşırılık ise her zaman terörizm ile ilişkilendirilemez. Radikal olan her birey teröristtir demek yanlış bir varsayımdır. Bir eylemin terörizm olarak nitelendirilebilmesi için sahip olması gereken unsurlar vardır. Bunların başında da “siyasal amaçlı şiddet” içermesi gelir.

Radikalleşme sürecini anlamaya yönelik birçok çalışma mevcuttur. Bireylerin radikalleşme sürecinde neler yaşadığını kavramak örgütlerin eleman teminini engellemek açısından hayati bir öneme sahiptir. Bireyler örgüt içerisinde radikalleşme sürecine girebilecekleri gibi örgüte katılım göstermeden de bu sürece dahil olabilirler. Genelde bireyler örgüt bağı kurduklarında ya da suça karıştıklarında geri dönülmez yola girerler ve bu %90 ölümle sonuçlanır.

Bireyler hiçbir şekilde örgüt bağı kurmadan da radikalleşme evrelerini tamamlayıp siyasal şiddete yönelebilirler. Buna literatürde tek başına terörizm (*lone actor terrorism/lone wolf*) gibi isimler verilir. Fakat tek başına terörizm bu çalışmanın konusu kapsamına alınmamıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde “radikalizm” kavramı açıklanmaya çalışılacak ardından radikalleşme modellerinden bahsedilecektir. Yazının ikinci bölümünde ise Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerinin eleman teminini ne şekilde yaptıklarına değinilecektir. Bahsi geçen örgütler yalnızca radikalleşme araçları üzerinden ele alınmış; tarihsel perspektif, örgüt yapılanması gibi başlıklara yer verilmemiştir.

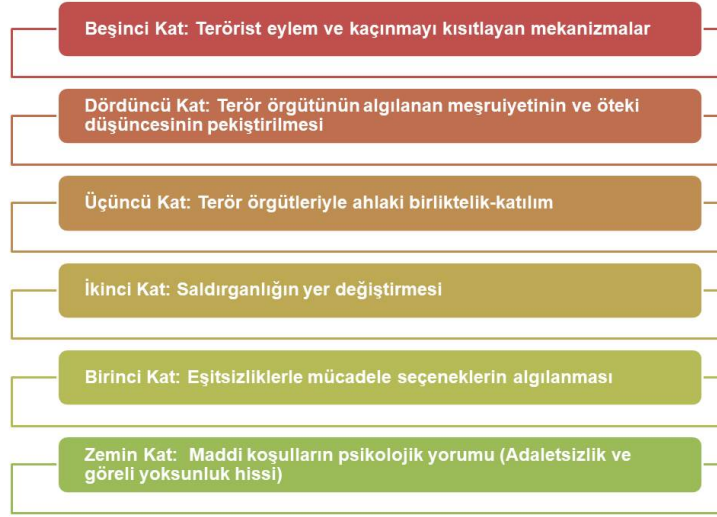
Kavramsal Çerçeve Radikalleşme

Radikal kelimesi latince “kök” anlamına gelen *radix* sözcüğünden türemiştir. Radikalizm ise toplumsal düzeni etkileyecek şekilde aşırı reformlar üretmeye çalışmak ya da var olanları desteklemektir (İçişleri Bakanlığı, 2017). Radikalleşme bir sonuç değil süreçtir. Bu sürece giren her birey terörizm ile ilişkilendiril(e)mez.

Sageman (2004), radikalleşme çalışmalarını genel olarak cihatçılar üzerine yapmış ve radikalleşme yerine “siyasal şiddete yönelme” ifadesine yer vermiştir. Wiktorowicz (2005) ise daha kapsayıcı bir modelleme sunmuştur. Wiktorowicz’e göre tek başına hiçbir teori katılım sürecini açıklamaz, grupların önemi ve dinamikleri de bu sürece etki eder. McCauley ve Moskalkenko (2008) ise yaptıkları çalışmada on iki aşamalı bir radikalleşme modeli ortaya koyarlar. Burada dikkat çeken ayrıntı radikalleşmeyi doğrusal olarak ele almamalarıdır. Radikalleşme aşamalarını birey-grup-kitle şeklinde ayırmışlardır.

Moghaddam (2005) ise radikalleşmeyi “altı basamak” metaforu ile anlatır. En alt katta birey kendisi gibi haksızlığa maruz kaldığına inandığı insanlarla beraberdir. Bu haksızlık “görelî yoksunluk” kavramı ile nitelendirilir. Zemin kattaki insanlar toplumun diğer kısmından gelir, kimlik, etnisite vb. bazı sebepler nedeniyle kendilerini görece haksızlığa maruz kalmış hissederler. Bazı bireyler bu hisleri doğrultusunda bir basamak ilerler ve birinci katta çözüm yöntemleri ararlar ve dış grupları suçlamaya başlar.

Şekil 1 - Moghaddam Altı Basamaklı Radikalleşme Modeli

Burada aranan çözüm yöntemleri genelde legal seviyede seyredir. Aradığı çözüme kavuşamayan birey bir üst basamağa çıkar. Bu basamakta genelde örgüt bağlantısı oluşur. Kendini ezilmiş gören birey kimlik değiştirmeye ve en alta ezilen bireylerin savunucusu/kahramanı olmaya başladığını hissedir. Üçüncü basamaktan itibaren kişinin geri dönüşü zorlaşır. Dördüncü katta örgüt bireyin radikalleşme sürecine yoğun katkı sunar ve son katta “Biz-Onlar” ayrımı getirilerek bireylerin örgütsel suçlara bulaşmaları sağlanır. Suça bulaşan bireylerin örgütten kopması oldukça zordur. Ayrıca radikalleşen bireylerin çoğu son katta hayatını kaybeder. Bireyler her zaman bu basamakları sırayla çıkmazlar.

Türkiye’de Faaliyet Gösteren Terör Örgütleri ve Radikalleşme

PKK/KCK Terör Örgütü

PKK terör örgütü Kürt milliyetçiliği üzerine kurulmuş, ayrılmacı, Marksist-Leninist bir yapılanmadır. Örgütün kurulmasında; Türkiye’nin komşularıyla yaşadığı sorunlar, coğrafi koşulların zorluğu, iletişim ve enerji kaynaklarının yetersizliği, bölgede görülen aşiret yapısı gibi etkenler rol oynamıştır. Örgüt faaliyet göstermeye başladığı ilk yıllarda halktan yeterli desteği alamamıştır (Özcan, 1999). Kürt milliyetçiliği söyleminin bireyler üzerinde yetersiz kaldığını gören Öcalan örgüte şiddet ve korkuyu artırması emrini verir. Köyler basılır, zorunlu askerlik uygulamaları zorlanır, çocuklar kaçarlar. Evlatları kaçırılan halk örgüte zorla boyun eğer. Yani örgütün kurulduğu ilk yıllarda bireylerin zorlayıcı yöntemlerle örgüte dahil oldukları gözlemlenir.

Örgüt daha sonra yurt dışı faaliyetlerine yönelmiştir. PKK’nın yurt dışı yapılanmaları da radikalleşme sürecine katkı sağlar. Örgüt sadece Türkiye’de değil Avrupa’nın çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren kurumlara sahiptir. Avrupa PKK’ı terörist listesine almış olsa dahi bu tarz faaliyetlere izin verilmektedir. Ayrıca PKK yapılanması son zamanlarda “marjinalleşme” ve “dışlanma” (Gunn, Demirden, 2019) algısını çok daha fazla kullanmaya başlamıştır.

Özellikle kadın hakları, LGBT hakları söylemleri ve “özgürlük” vurgusu örgütün temel propagandaları arasındadır. Öyle ki örgüt hemen hemen her videosunda bunlara yer vermektedir. PKK, YJA Star adıyla bilinen kadınlardan oluşan bir yapıya da sahiptir. Batıya yönelik hazırladıkları video tanıtımlarında kadınları özellikle ön saflara yerleştirerek verilen mücadelenin haklılığı ve eşitlik vurguları yapılır. En son yayınladıkları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü videolarında, mor şallar takan kadın gerillalar ellerinde silahları ile özgürlük çağrısında bulunmuştur.

Örgütün temel kaynağını ise gençlik yapılanmaları oluşturur. PKK henüz 18 yaşını doldurmamış çocukları alıkoyarak/kaçırarak onlara silah eğitimi verir ve suça bulaştırır. Gençlerden oluşan bu yapı YDG-H ya da YPS olarak bilinir. Örgüt 2015 yılında başlayan Hendek olaylarında meskün mahal çatışmalarda YDG-H’ı kullanmıştır (Yeşiltaş, Özçelik, 2018).

PKK terör örgütü bireysel radikalleşme ve örgüte eleman temininde; gençlere yönelme, kadın hakları, LGBT hakları, özgürlük ve eşitlik söylemleri, Kürt etnik köken vurgusu, marjinalleşme ve dışlanma söylemlerine yer verir. PKK ile radikal sol örgütlerin eleman temini ve örgütsel radikalleşme yöntemleri paralellik gösterir.

Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)

FETÖ, gerek yapılanma şekli gerekse kullandığı stratejiler bakımından birçok örgütten ayrılmaktadır. Kuruluşu 1960’lara kadar giden örgütü “kült” olarak tanımlamak mümkündür. Demir (2019) kaleme aldığı bir çalışmada Kült örgütlerin özelliklerini şu şekilde sıralar;

1. Toplumdaki dinsel yaşamın temel alanlarında toplumdaki genel kabul görmüş kalıpların dışında “benzersiz bir şekilde organize edilmiş bir grup” imajı,
2. Otoriter ve karizmatik bir liderlik,
3. Grup içinde paylaşılan totaliter bir ideoloji,
4. Grup içi ile dışı arasında totaliter, sert ve kesin sınırlar,
5. Grup içindeki üyelerin maddi ve manevi bütünlüğünü tehdit eden ikna yöntemleri,
6. Üyelerden maddi çıkarlar elde edilmesi.

Bahsedilen 6 madde de FETÖ yapılanmasını tanımlamak için uygundur.

FETÖ örgütü radikalleşme sürecini örgüt içinde başlatır. Örgüt yapılanması hem hiyerarşik hem de ağ özelliklerini gösteren karma model şeklindedir (Sert, Demir ve Avcı, 2020). Bireylerin bu yapılar içerisinde örgüte bağlılıkları sağlanır.

FETÖ genel olarak toplumdaki “okunmuş/okuyan” bireyleri devşirmeye çalışmıştır. Bunu yaparken de eğitim kanallarını kullanmıştır. Yurtdışında (170’e yakın ülkede) kendi üniversitelerini kurmuş, yurt içinde ışık evleri ve dershaneleri ile bu süreci yürütmüştür. Örgüte katılan bireylerin mevcut sosyal yaşamlarından kopararak sadece örgüt içi bağlar kurmalarına izin verilir. Örgüt içi evlilik görülmektedir. Katalog evliliği de denilen bu süreçte eğer birey örgüt dışı evlenmek isterse cezalandırılır. Bireylerin örgüt içi evlilik süreci hem örgüt yapılanmasını kuvvetlendirir hem de bireylerin radikalleşme sürecini hızlandırır. Örgüt ayrıca radikalleşme süreçlerinde yazılı ve görsel medyayı kullanmıştır.

Eğitim kanalları ile iletişim kurulan gençler çeşitli kariyer vaatleri ile, ışık evlerinde “çay saati” denilen sohbetlerde, terörist başı Fetullah Gülen’in kitapları okutularak ya da vaaz videoları seyrettilerinde radikalleşme sürecine alınır. Burada bağ kurulduğu hissedilen gençler tespit edilir ve bu bağlar güçlendirilmeye çalışılır. Maddi durumu kötü olan öğrenciler evlere ya da yurtlara çok düşük ücretlerle yerleştirilir. Örgüt bunları yaparken “hayır işi” söylemini kullanır. Örgüte artık resmen adım atan kişilerden arkadaşlarını da sohbetlere davet etmeleri beklenir. Abla/abi yapılanması içinde herkesin her hareketi kontrol altındadır. İyi bir eğitim alıp devletin farklı yerlerine getirilen bireylerden örgüte maddi destekte bulunmaları beklenir. Ayrıca ev abisi/ablası statüsünden ayrılan bireyler artık ev annesi/babası konumunda yer alırlar. Örgüt içerisindeki kişiler her fırsatta örgüt lideri Fetullah Gülen’i övmek ve “sözde” İslama çağrı yapmak durumundadır.

Örgüt lideri adeta “mesih” konumundadır demek yanlış olmayacaktır. Mutlak itaat söz konusudur. Lider ruhani varlıklarla temas halinde olduğunu iddia ederek örgütteki meşruluğunu güçlendirir. Ondaki gelen emirler ilahi sayılır ve sorgulanmadan uygulanır.

Radikalleşme yöntemlerinin en önemlilerinden biri örgütün gazete ve dergileridir. Her örgüt üyesi bu yayımları almak zorundadır. Ayrıca örgüt üyelerine en az bir tandıkları da bu yayımları

adılmaları, gerekirse parayı kendi ceplerinden vermeleri emri verilir. Böylelikle hem örgüte para kazandırılır hem de radikalleşme halkasının dışında kalan bireylere ulaşmaya çalışılır.

Radikal Sol Örgütler

Türkiye’de radikal sol örgütlenmelerin kökeni Osmanlı’ya kadar dayandırılabilir. Ancak sol yapılarının en yoğun gözlemlendiği dönem 1960’lar öğrenci hareketleridir. Bu dönemde tüm dünyayı etkisine alan sol ideoloji Türkiye’de de etkili olmuştur.

Bu örgütler üniversite öğrencilerini, işsiz ve hapse düşmüş gençleri ve STK üyelerini potansiyel üye olarak görürler. Sosyal faaliyetlerle veya STK’lar aracılığı ile gençlerle bağlantı kurulmaya çalışılır. Bu bağ sonucunda örgüte temas gerçekleşir (Avcı, 2019). Burada gençlere sol okumalar yaptırılır, gerilla mücadeleleri övülür. Ardından örgütsel dokümanların ve broşürlerin dağıtılması, eylemlerde yer alma faaliyetleri ile birey aşama aşama radikalleşme basamaklarında ilerletilir. Güvenlik güçleri ile çatışmalar ise örgüte katılacak olan bireylerin seçilmesi bakımından önemlidir. Bu sınavı da geçen gençler örgütte aktif birer üye haline gelirler (Çağlar’ dan aktaran Avcı, 2019).

İç Güvenlik Strateji Daire Başkanlığı tarafından kaleme alınan bir raporda DHKP-C örgütünün popülist söylemlerle ve sanat faaliyetleri ile bireyleri nasıl radikalleştime sürecine soktuğuna yer verilmiştir. 2016 yılında Tunceli kırsalında güvenlik güçlerinin yoğun operasyonları ile DHKP-C’nin kırsal yapılanması neredeyse bitirilmiştir. Rapora göre örgüt bu aşamadan sonra faaliyetlerini öğrenci/gençlik hareketi, sanatsal faaliyetler şeklinde yürütmüş ve “özgürlük” arayışında olan masum/mağdur bir yapılarına şekline bürünmüştür (Anadolu Ajansı, 2020).

DHKP-C legal görüntüsü altında illegal faaliyet yürüten, kültür sanat alanında “İdil Kültür Merkezi” ve “Grup Yorum”, hukuk alanında “Halkın Hukuk Bürosu”, sivil toplum alanında “Gençlik Demekleri Federasyonu”, “Tutuklu Aileleri ile Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TAYAD)”, gibi yapılarla bireyleri örgüte katma ve eylem/propaganda işlerini yürütmektedir (Anadolu Ajansı, 2020).

Öldürülen örgüt elemanlarının yaptıkları kahramanlıkları övmeye ve bu kişilere sempati duyulmasını sağlama bakımından o kişilerin hayatını konu alan kitaplara ve videolara yer verilir.

Sonuç

Terör örgütlerinin temel amacı hayatta kalmaktır. Örgütler bu yüzden dönem koşullarına uyum sağlamaya çalışırlar. Bu uyum sürecinde; eylem şekilleri, eleman temin yöntemleri, örgütsel yapılanma, ideolojik söylemler farklılaşabilmektedir. Bunların içinde en önemli faktör ise sürekli şekilde taraftarlarının olmasıdır. Bu taraftarlar her zaman ellerine silah almazlar. Bazen pasif sempatzanlık göstererek sadece örgütün propaganda faaliyetlerine katılırlar, yazılı görsel basın takip ederler. Bazen de aktif sempatzan olup örgütün eylem/lider kadrosunda yer alırlar. Örgütler bu taraftarları kazanabilmek için yukarıda da belirttiğimiz çeşitli yöntemleri kullanırlar.

İncelediğimiz üç terör örgütünde de gördüğümüz gibi en riskli grup gençlerdir. Özellikle üniversitede okumak maksadıyla başka şehre giden ve kimlik, grup arayışında olan gençlerimiz bu örgütlerin pençelerine düşebilmektedir. Burada birey, toplum ve devlet düzeylerinde hepimize görevler düşmektedir.

Radikalleşme sürecine etki etmek önemlidir fakat radikalleşme sürecinin farkına varılması ve bireyin bu yoldan döndürülmesi oldukça zor bir süreçtir.

Kaynakça

Anadolu Ajansı. (2020) *DHKP/C'nin 'terör için' kültür-sanat döngüsü İçişleri Bakanlığı raporunda*. Yazarlar: Orhan Onur, Sertaç Bulur. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dhkp-cnin-teror-icin-kultur-sanat-dongusu-icisleri-bakanligi-raporunda/1865475>

Avcı, E. (2019). *Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm*. Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, cilt 29, sayı 1, ISSN (Basılı) : 1302-2741 ISSN (Online): 2148-4945, ss. 139-166.

Demir, H. (2019). *Radikal/Yıkıcı Kültür Grupları: Kavram ve Teorik Çerçeve*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

Dışişleri Bakanlığı. PKK Terör örgütü. Erişim adresi: <http://www.mfa.gov.tr/pkk.en.mfa>

Gunn, A., Demirden, A., (2019). *Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörizm Olgusu*. Polis Akademisi Yayınları. ISBN: 978-605-4619-99-3

İçişleri Bakanlığı (2017). *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*. ISBN: 978-605-149-899-7.

İçişleri Bakanlığı (2020) *Bir Terör Örgütünün Çöküşü: Ölim Oruçları ve DHKP/C'nin Kanlı Geçmişi*. İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı.

McCauley, C., Moskaleiko, S. (2008). *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism*. Terrorism and Political Violence. Sayı 20(3), ss. 415-433. DOI: 10.1080/09546550802073367

Moghaddam, F. M., (2005). *The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration*. American Psychologist, sayı 60(2), ss. 161-169.

Özcan, N. A., (1999). *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*. Ankara: ASAM Yayınları. ISBN: 975-6769-05-4.

Sageman, M. (2004). *Understanding Terror Networks*. University of Pennsylvania Press.

Sert, A., Demir, K.C., Avcı, E. (2020). *Strateji, Örgütlenme ve Motivasyonu Kendine Özgü bir Terörist Örgüt: FETÖ*. Güvenlik Bilimleri Dergisi, UGK Özel Sayısı. DOI:10.28956/gbd.695868

Wikotowicz, Q. (2005). *Radical Islam Rising: Muslim Extremist in the West*. Rowman&Littlefield.

Yeşiltaş, M. ve Özçelik, N. (2018). *When Strategy Collapses: The PKK's Urban Terrorist Campaign*. SETA Yayınları. ISBN: 978-975-2459-78-6.

[1] Atf için: Varol, H. (2020). *Radikalleşme Çerçevesinde Terör Örgütlerinin Eleman Temini Süreçleri*. <https://www.teram.org/icerik/radikallesme-cercevesinde-teror-orgutlerinin-eleman-temini-surecleri-69> adresinden erişildi.